

ay

EGLUTĖ

1954

SAUSIS

Nr. 1

1954 SAUSIS Nr. 1

Redaguoja: *Pranas Naujokaitis*

Leidžia

LIETUVIŲ KULTŪROS
INSTITUTAS

Prenumerata:

Metams: Amerikoje \$3.00, kitur — \$3.50. Atskiras numeris 30 centų.

Raštus siųsti ir turinio reikalu rašyti:

Pr. Naujokaitis, 924 Madison St., Brooklyn 21, N. Y.

Pinigus, užsakymus ir adresų pakeitimus siųsti:

EGLUTĖ, Immaculate Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn.

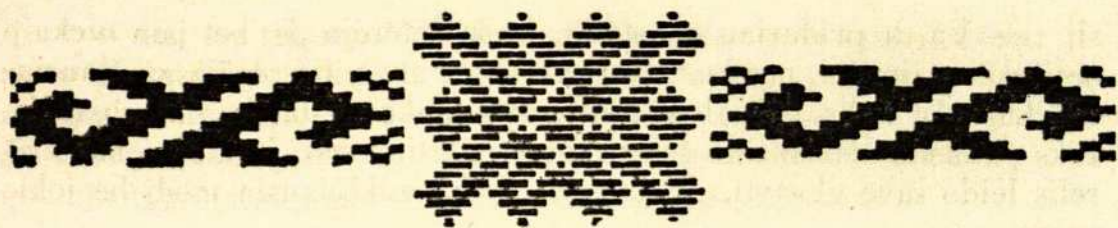
Viršelis ir iliustracijos — *dail. P. Osmolskio*

ŠIAME NUMERYJE:

1. N. Mazalaitė, VIENO LIETAUS ISTORIJA	1
2. J. Kuzmickis, VAKARO GIESMĖ	5
3. St. Zobarskas, KRISTELĖ	8
4. S. Rožytė, LENKTYNĖS	13
5. L. Žitkevičius, IŠDYKĖLIS	17
6. A. Grigaitis, MIŠKŲ KARALIUS	19
7. N. Butkienė, JONUKO IR KATRYTĖS NUOTYKIAI	23
8. J. Kuzmickis, FATIMOS PIEMENĖLIAI	25
9. A. Bendorius, KALĖDOS PAVERGTAME VILNIUJE	28
10. V. Čižiūnas, PIKTA NESANTAİKOS SĖKLA	30
11. UŽDAVINIAI	32

EGLUTĖ — THE LITTLE FIR. Magazine for children. Published monthly, except during July and August, by the Lithuanian Cultural Institute. Office of Publication, Immaculate Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn. Editor: P. Naujokaitis, Brooklyn, N. Y. January, 1954. Vol. 5, No.1. Subscription: \$3:00 yearly. Outside U.S.A. — \$3.50 yearly. Single Copy 30c. Entered as second-class matter at the post office at Putnam, Conn.

N. Pr. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Vieno lietaus istorija

NELE MAZALAITĖ

Kai Kęstutis pravėrė akis, pirmas dalykas, ką jis pamatė, buvo vienuolika angelų, kurie nešė, iškėlę virš galvų, begaliniai spindintį kamuolį.

— Kokia puiki futbolo komanda! — sušuko jis ir tuojuo prisistatė prie jų. — Truputį gaila vartyti po dulkes šitokią grožybę, pasakė jis, o tuomet atsiliepė vienas angelas:

— Matai, yra atėjęs saulės tekėjimo metas žemėje, ir mes nešam ją pakabinti į debesis. Ir šiandien bus karšta diena.

Dabar Kęstutis pradėjo žvalgytis. Jis sukinėjosi į visus šonus ir matė, kad vieta, kurioj jis atsibudo, yra nepažįstama ir nuostabi. Jis pergalvojo viską, ką dar galėjo atsiminti iš savo paskutinio momento prieš pabudimą, ir suprato, jog jis nemiegojo, o buvo numiręs ir nūnai pakliuvo į dangų.

— O, — sumurmėjo jis džiugiai, — vadinas, aš vistiek nebuvau blogas vaikas. — Jis pradėjo vaikščioti ir greitai priprato prie savo naujų lengvų žingsnių. — Jeigu namie būtų buvę galima taip šliaužioti, niekas ir neišgirstų, kai eini prie medaus, — pagalvojo jis ir tuojuo susigėdo tos minties. Čia jau tikriausiai reikės atprasti ne tik nuo neleistinių darbų, bet ir nuo netinkamo galvojimo. Ir jis išsigando:

— O kas, jeigu aš patekau ščia tiktai per neapsižiūrėjimą? — kremtasi jis. — Taip ir bus: jie pamatė, kad aš toks labai jaunas, ir atvedė. Juk vienuolikos metų niekur kitur negali tikt, kaip tiktai į dangų. Bet jeigu jie būtų pasiklausę mamos!

Jis visai susirūpino ir net valandėlę stovėjo vienoje vietoje, priešingai savo įpročiams. — Gal reiktų ko nors pasiteirauti? — svarstė jis, nes jis visuomet mėgo, kad reikalai būtų aiškūs: jeigu jį mes iš čia, tai tegu iš karto, kad paskui nereiktų jam labai gailėtis.

Tačiau jis užmiršo visus rūpesčius, nes prieš pat nosį pamatė turniką ir pasišokėjęs persivertė keletą kartų. Ir staiga pajuto, kad guli. — Taiktai tada jis apsižiūrėjo, kad čia ne kartys, o pora vaivorykštės juostos galų, bet jos buvo taip perdžiūvę, jog vos palietus jas, subirėjo į dulkes.

— Va, ir pridariau nuostolių, — švilpterėjo jis, bet jam niekaip nesisekė nusiminti, nes kur tiktai krypo jo akys, jis regėjo gražiausius dalykus. Ir viską jis galėjo liesti savo rankom, štai kas svarbiausia. Joks paukštis nenuskrido šalin, kai prisiartindavai, ir kiekvienas žvėrelis leido save glostyti. Ir galėjai įlipti į aukščiausią medį be jokio vargo.

Taip jis ir prabuvo kažinkiek laiko soduose ir džiaugėsi, kad niekas neragina eiti pietų, nei perspėjo nenuklysti toli, nei klausinėja, ar parengtos pamokos. Ir bevaikštinėdamas susitiko tokį pat vaiką, kaip save.

Tikrai, jam ir galvon neatėjo, kad būtų čia ir kitų vaikų, iš pradžių jis pamanė, jog tiktai atsistojo prie šaltinio ir tenai atsišviečia jo paties pavidalas, bet geriau įsižiūrėjęs nutarė: — Ne. aš niekuomet taip tvarkingai ir padoriai neatrodžiau. — Ir jis pasakė garsiai:

— Klausyk, ar aš ištikro matau tave?

Antrasis nusišypsojo ir tarė:

— Matai.

— Kaip tu čia atsiradai? — klausia Kęstutis, bet kitas neatsako nieko. Tačiau Kęstutis nepakentė jokių neiškumų, jis visuomet sugėbėjo iš kiekvieno ištraukti, kas tik buvo reikalinga, taip įvyko ir dabar. Labai kuklus buvo antras berniukas, bet Kęstutis gudriai išklausinėjo ir netrukus jau suprato, kad jo tas draugas dar žemėje būdamas buvo šventas vaikas. Nuo pat kūdikystės jis buvo ligonis, jokio mielo išdykavimo, jokio žaidimo džiaugsmo nebuvo patyrus jo maža širdis. Tačiau jis niekuomet nepyko ir nesiskundė, jis kentėjo ligos teikiamas kančias kantriai ir nesisakydamas niekam, net motinai. Kaip tiktai, kai motina matė, jis visada šypsojosi.

— Oi, — tik tegalėjo pasakyti Kęstutis, ir jį apėmė gėda: jis neturėjo jokių dorybių, gi kantrybės mažiausia, ir jeigu bent kokią savaite nebūtų galėjęs žaisti, senų seniausia būtų numiręs iš pykčio. Jis žiūrėjo susigraudinęs į savo naują draugą ir maloniai pasakė:

— Bet čia mes galėsime žaisti, juk tu nepavargsi, ne?

Ir antrasis meiliai šypsojo:

— Čia nėra nuovargio, ir liga neturi galios. Bet nekalbėkim tik apie mane, pasakok, kaip tu atėjai čia?

— Nežinau, — paslaptینگai taria Kęstutis, — kaip mane gyvą matai, nežinau. Ar manai, kad galėjau patekti dangun už tai, kad gelbėjau skęstantį? Na, atvirai kalbant, anas buvo paskutinis žioplis, kad ir didesnis už mane — užtat ir skendo, tai yra, aš jį išvilkau, bet nuskendau pats. Tačiau juk reikėjo gelbėti? Aš ir dabar krisčiau į upę. Tiktai truputį ne kas, kad mano tėvai nebeturi kitų vaikų. Klausyk, — sako jis staiga, — ar galima pasižiūrėti į žemę?

— Taip, — sako draugas, — šita malonė yra kartais duodama. Mes pasiprašysime šventojo Petro, kad jis leistų.

Vos tiktai tą išgirdęs, Kęstutis griebė draugo ranką, ir jie pasileido tekini, ir tol bėginėjo, kol atrado šventąjį dangaus Užvaizdą. Kęstutis tuč tuojau pasakė, ko jie nori, ir taip prašančiai žiūrėjo šventam Petru į akis, jog tasai susijuokė, ir prabilo:

— Neturiu laiko dabar vaikščioti su jumis ir praverti dangaus grindis. Bet rytų šone, mačiau, pora žiogrelių tvoroje besą išlūžę — tau užteks iškišti savo smailą nosį — bėkit ten.

Ir vaikai nudūmė dar greičiau, nes Kęstutis negalėjo rimti, o ir antrasis taip gi troško pažvelgti į savo gyvus namiškius. Jie atsidūrė nurodytoj sodo pusėj ir ten buvo taip gražu, taip jau gražu, rodos, lyg tyčia, kad iš šios vietos žiūrėdamas į skurdžią žemę, niekas nesusigundytų gailėtis jos. Jie bematant surado judančius tvoros žiogrelius, praskleidė juos, ir Kęstutis puolėsi prie skylės, tačiau staiga atsi-traukė:

— Eik tu pirmas, — pasakė, o kai jo draugas kukliai prieštaravo, jis griežtai pakartojo: — Eik, juk tu jau seniai esi apleidęs namus, o aš tik vakar.

Kęstutis stengėsi kantriai laukti, kol jo lėtas draugas prigludo akimis į žemės tolumą. Ir žiūrėdamas žemyn jis šypsojosi, tarytumei žinojo, kad jo motina mato jį dabar, su debesėliu praplaukiantį viršum jos stogo. Ir tada jis pasitraukė:

— Eikš, — pasakė jis, ir Kęstutis taip griuvo prie žiogrelių, kad tuoj pats susigėdo, tiktai tylomis įkniaubė veidą į tvoros plyšį. Jis bėgo akimis ir širdimi per gatves, iki pat namų, kuriuose jis buvo gyvenęs su tėvais. Ir jis pamatė abu juos: tėvas tvarkė takelį kieme,

tačiau jo veidas buvo paniuręs ir rankos sustyrę, jis žiūrėjo į kiekvieną žvyrą, tarsi ieškojo sūnaus pėdų. Ir viduje sėdėjo motina, priešais save laikė sūnaus paveikslą ir raudėjo. Ir Kęstučiui pasidarė taip graudu, jog jis užsidengė rankomis akis ir stačiai kūkčiojo. O tada pajuto, kad jo petį glosto lengva ranka, ir pro ašaromis sudrėkusius pirštus, pamatė savo draugą.

— Gerai, — pasakė Kęstutis ir nusišluostė akis. — Matai, aš dar nemoku būti danguje. Galim jau eiti, — tarė jis netikrai, — tačiau tuojau prisipažino: — Pasižiūrėsiu dar truputį. Gal tu žinai, kaip galima duoti jiems kokį ženklą, kad jie žinotų, jog man pavyko, ir kad jie nebūtų taip nusimine? — Staiga jis sušuko: — Keista! Aš manau, keista, kad jie grįžo taip greitai į Kauną! Mes visam mėnesiui buvom atvažiavę į mano motinos tėviškę prie Šešupės. Broleli, tai kur vieta žaidimams! O jau gražumėlis — niekur nesurasi tokios kitos upės. Tai tenai ir nuskendau vakar, tame vingyje, žinai, ten tiek verpetų vienoje krūvoje ir visi traukia į dugną. Palauk, aš tau parodysiu.

Jis prisitraukė draugą ir ankštai susiglaudę jie prisiplojo prie tvoros. Ir ūmai Kęstutis sušuko:

— Kur yra upė? — ten, kur jis žinojo buvus Šešupę, nūnai buvo siaura bala, tiktai pačiame dugne telkšojo šiek tiek vandens.

— Nesuprantu, — murmėjo jis, — kaip galėjo taip pasikeisti nuo vakar — gi kiek buvo vandens. Gal ne čia? Bet čia! Žiūrėk į tą ažuolą, tai upės pakrantėje, čia vieną kartą esu išgelbėjęs strazdą nuo vanago. Tikrai pažįstu ir nepažįstu vietas. Palauk, truputį toliau yra eglynas ir už jo kūdra, ir jau tokia gili, kad kartim neišmatuosi — pamatysim, ar neklustu. — Jis veda pirštu iki tos ieškomos vietos ir jo pirštas sudrebėjo: kūdra yra, tačiau visiškai išdžiūvusi, suskeldėjusiame dumble vaikai matė uždusčius karosus.

Jie žvalgėsi ir regėjo baisius dalykus: pageltę lapuočių miškai atrodė tikri padegėliai, taip nusvilino juos kaitra — ir Kęstučiui atrodė, kad jo ištiestas virš žemės pirštas taip gi nudžiūvo. Jis baimingai lakstė akimis po laukus ir negalėjo atsistebėti: vakar buvo pabailga gegužės, ir jų pirmas pasimaudymas, žinoma, neleistas — dirvose vos plaukė rugiai skaisčiai žali ir vešlūs — o dabar jie rudavo, lyg išbrandinti per vieną dieną, ugnimi, tokie maži ir neužaugos, ir išsvilę vietoje, jog ir pjauti nevertėjo. Ir Kęstutis murmėjo ir murmėjo:

— Bet vakar...—

— Visa vasara yra praėjus nuo tavo atėjimo čia, — pasakė ant-rasis, — mums yra svetimas varginantis ir menkas žemės laikas.

Tačiau Kęstutis negalėjo suprasti to, jis galvojo apie žemę ir vakarykštę ir kartojo angelų žodžius, kuriuos išgirdo pabudęs: — Šiandieną bus taip gi karšta.

VAKARO GIESMĖ

J. KUZMICKIS

Pasimelsk, brangus vaikuti,
padėkok Dievuliui
ir, pašaukęs angelėlių,
eik saldaus mieguli!

Miega paukščiai, mano mielas,
tyliai ant šakelių,
šypsos žvaigždės, angelėlis
prašo klaupt ant kelių.

Jau sustojo prie lovelės,
sparnelius nuleido, —
pasimelsk, — Dievulis naktį
poilsui mums leido.

— Taip, — pasakė kitas vaikas, — visą vasarą žemėje dega labai stipri saulė ir nė karto nelijo.

— Nelijo? — išsigandęs sako Kęstutis, — tu nejuokauji?

— Tokia yra Viešpaties bausmė už didelius žmonių nusikaltimus, — taria kitas.

Drebėdamas ir pilnas nerimo, Kęstutis dar kartą atsuka akis į žemę ir visur mato troškulį ir grasinimą. Jis mato paukščius, kurie bergždžiai ieško kur pavilgyti savo snapus, ir jis girdi, kaip dejuoja tvirti medžiai, kai gilumoje jų šaknys sutinka žemę, griūvančią iš perdziūvimo. Ir gyvulių akys yra apgesę, kaip išsekę šuliniai, ir žmonės gyvena baimėje ir dūsta nuo sausros. Ir iš paslaptinių vietų ir tolumų artinasi ligos, kurios turės sau gausią pjūtį.

Susigūžęs prie tvoros plyšio Kęstutis galvoja, kas ištiks žemę, kas bus žmonėms jo gimtame krašte ir visur kitur, kur yra užkrięs rūstybės apsiaustas. Jis galvoja ir galvoja, o paskui kreipiasi į savo draugą:

— Mes turim ką nors daryti. Gal būt, Dievas užmiršo, kad jau laikas bausmę atšaukti?

— Pas Dievą nėra užmiršimo, — sako antrasis.

— Bet juk šitaip žus daugybė žmonių, — šaukia Kęstutis ir antrasis liūdnai nuleidžia galvą.

— Mes vistiek turim ką nors daryti, — kartoja Kęstutis. — Ar nemanai, kad kas nors gali tarpininkauti prieš Viešpatį?

— Kas gali ardyti Dievo planus, — tyliai sako antrasis, o Kęstutis galvoja ir galvoja, pagaliau taria:

— Eime.

Jie eina susimąstę ir nelinksmi, ir Kęstutis net nežino, kur jie eina. Jis atsimena vaivorykštę, sudūlėjusią iš karščio ir nebereikalingą, ir pasijuto toks nelaimingas, kad ir pasakyti nebuvo kaip.

Ir štai tuo akimoku jis pamatė šventąjį Izidorių. Nereikėjo ir aiškinti, koks čia šventasis, iš karto kiekvienas galėjo pažinti artoją, kuris buvo gyvenime toks paprastas, ir čia danguje didelis. Argi jis pasikeitė? Jo apdaras buvo toks pilkas, kaip ūkana, ir jis varėsi per dirvas savo jaučių jungą. Ramūs ir nerangūs dideli šėmi jaučiai kantriai varė vagą, ir šventasis žengė paskui žagrę. Jo rankoje nebuvo jokio botago nei vytelės, jo lūpos niūniavo palaimintą giesmę — jis nenorėjo jokio kito poilsio, tiktai, kad jam leistų dirbuotis, kad jis sau galėtų plėsti dirvonus aplinkui dangaus ribas, ir iš jo triūso vešliai derėjo visoks grūdas, ir augo grožis. Ir artojas buvo toks jau laimingas, kad Kęstutis atsiduso iš džiaugsmo. Jis kumštelėjo draugą ir patsai tekinas pasileido per arimą, ir pribėgęs prie šventojo be jokių įžangų pasakė:

— Šventas Izidoriau, mes turim nuleisti žemėn truputį lietaus.

Artojas krūptelėjo ir tarė:

— Ką tu kalbi vaike!

— O, tu gi pats esi žemdirbys, — karštai sako Kęstutis, — tu žinai, kaip jiems reikia lietaus. Mes tai privalom.

Ir šventasis nesumojo, kaip gintis nuo to nežinomo vaiko — jis gi neturėjo jokios iškalbos. Jis net negalėjo atsisakyti, kai vaikas ragino jį pažvelgti žemėn.

— Tu tik truputį, — kalbėjo Kęstutis, — na, brangus šventas Izidoriau, tiktai viena akim pažvelk. Tau juk ir leidimo nereikia, tu gali kiekvienoj vietoj praskleisti dirvą — kaip vagą praarti.

Šventasis Izidorius pažvelgė žemėn — gal ir tenai, kur jis pats senų senovėje buvo aręs — ir po to jo veidas pasidarė beveik toks pat liūdnas, kaip ir to priekabaus vaiko.

— Bet kaip mes eisim prieš Dievo valią? — kalbėjo šventasis, tačiau jo balsas svyravo ir lūžinėjo, taip jam buvo gaila žemės ir jos gyvių.

— Dievas tikrai nesirūstins, — tvirtino Kęstutis. — Jis toks geras. Jeigu jis mane priėmė į dangų! Jis pats gailisi, kad tenka bausti žmones. Einam — nereikia Jo trukdyti, bet Jis nebars mūsų.

Ne, jis visai nebuvo tikras, kad Dievas praleis tokį sauvaliavimą, jis net drebėjo pagalvojęs, kas gali įvykti, tačiau juk buvo aišku, kad

ką nors reikėjo veikti. Ir visi trys nedrąsiai nuėjo prie didžiojo lietaus šaltinio. Visi laistytuvai ir kibirai buvo suslėpti, jie negalėjo nieko kito, kaip tiktai savo rankomis, riešutėmis pilti vandenį į žemę.

Kai tiktai jie pradėjo darbą, Kęstučio drąsa visai išseko, ir jis ištare vos girdimai:

— Dievas tikrai nerūstaus. Bet... bet jeigu taip — pasakykit, kad aš, gal užteks, kad mane vieną išmes iš dangaus.

Jam buvo graudu, kai jis šitai kalbėjo, kad ištikro jį gali išmesti, bet dar labiau skaudėjo širdį, jog sugundė į tą nusikaltimą tokį tylų seną šventąjį ir tą kantrų kūdikį. Tačiau jie tuojau visi trys išgirdo, kaip į žemę nukrito pirmi stebuklingai gaivinantis lietaus lašai. Jie regėjo, kaip žemė atsiklaupus priėmė tą dovaną, kad ji gailėjosi už savo nusikaltimus ir laimino Viešpatį. Ir jiems čia, visiems trims buvo taip gera, ir Kęstutis nieko nebegalvojo apie bausmę, kaip gelbėdamas skęstantį nebuvo galvojęs, jog gali pats žūti.

Jie pylė ir pylė vandenį — jie negalvojo apie nuovargį, ir koks didelis ir ilgas jų žygis bus — jie pylė, kol išgirdo, kad žemai troškuly yra nuramintas.

Ir kai pabaigę darbą jie sugrįžo į dangiškuosius sodus, jie išvydo vaivorykštę, tokią drėgnai blizgančią, tokiu puikiu, dideliu spalvotu lanku išlenktą, jog suprato, kad Viešpats yra nuėmęs savo bausmę nuo žemės vaikų. Ir pajuto, kad bus atleista ir tiems, kurie danguje taip labai mylėjo žemę, kad patys sutiko prisiimti bausmę už ją.

Gražusis Platelių ežeras Žemaitijoje

Kristelė gimė Tyrolio slėnyje, viename iš tų senų namelių, siekiančių keletą šimtų metų amžiaus, kokių yra pilni Austrijos kaimai. Iš visų pusių supė didžiulės uolos ir nuo jų tik per pačias vidurvasario kaitras nutirpdavo sniegas. Prieš pat duris, kieme, džiūvo mėšlai. Čia nuolat kapstėsi nedidukės, sukiurkusios vištelės. Toliau augo daržovės, o dar toliau — kukurūzai, kurių buinūs stiebai ir platus lapai stiebėsi į saulę. Aukštesnėje vietoje švietė baltas bažnyčios bokštas. Netoli aikštės, į kurią susirinkdavo šventadieniais kaimiečiai pasišnekučiuoti, buvo keletas šulinių, ties kuriais moterys skalbdavo žlugtą. Tai buvo geriausia vieta tyroliečių vaikams pasitaškyti nuolat bėgančiu šaltinių vandeniu, o pailsusiam ir ištroškusiam keleiviui maloniausias kampelis atsigerti ir dulkes nuo veido nuplauti.

Kristelės motina buvo našlė, nė vieną rytą nepraleidžianti nenubėgusi į bažnyčią. Kaip laikrodinis: pusėj septynių — ankstyvos mišios, vakare — poteriai nuošalioje koplytėlėje, mažytėje, suremtoje iš akmenų, bet labai jaukioje.

Nors Kristelė turėjo šešerius metus, bet buvo tokia mažytė, tokia suvytusi, tokia mažažodė, kad jai galėjai daugią daugiausia duoti trejetą. Jos amžiaus kaimo vaikai atrodė visa galva už ją aukštesni ir gudresni. Kristelė visada būdavo murzina, susipaišinusi, eidavo aukštyr iškėlus galvą, tingėdama nuo akių nubraukti nuolat krintančias padrikas plaukų kuokštas. Gal dėl to vyresnioji ponios Mosauer duktė taip nemėgo savo jauniausios sesutės. Jeigu reikėdavo jai paimiti mergaitę ant rankų ir panešioti, imdavo su pasišlykštėjimu, nelyginant kokį šliužą. Prie žmonių dar neskriausdavo Kristelės, bet pasilikusi viena, dažnai bardavo, žnaibydavo ir stumdavo nuo savęs.

— Tu vėl susipurvinai, biaurybe! — šaukdavo ji. — Tu tikra gyvačiukė, o ne vaikas. Kodėl nė kiek nepabūni švari? Kodėl už tave mažesni vaikai švarūs, o tu ne? Sakyk, kodėl?!

Kristelė baimingai žiūrėdavo didelėm, juodom akim į seserį, lyg nesuprasdama, už ką ją bara; arba nudelbdavo akis, kada-ne-kada pažvelgdama iš po siaurutės kaktos ir, rodės, tarpais nusišypsodama pikta šypsena ir pasitenkinimu, kad galėjo sukelti rūpesčio tokiai panytei, kuri jos taip nekenčia. Kai sesuo norėdavo mušti, neužauga

vaikas gindavosi iš paskutiniųjų. Ji griebdavosi dantimis, nagais, kąsdavo ir drėksdavo, kiek beįmanydama, o parversta ant žemės, spardydavosi ir rėkdavo suspaustu, spiegiančiu balsu, nelyginant paršiukas.

Užtat dvi kitos seserys ją mylėjo.

— Kristele! — šaukdavo jos, kai tik pamatydavo neužauguolę.

— Ja, — atsakydavo mažoji ir, nieko nelaukdama, nusirisdavo nuo suolo. Eidama per slenkstį, ji pirma atsiguldavo ant pilvo, paskui nuleisdavo kojas ir, pajutusi žemę, atsistodavo. Bėgdavo mažyčiais žingsneliais, pasišokinėdama ir taip mesdama kojeles, tartum prieš ją besitiesias kelias būtų vingiavęs į aukštumas. Seserys griebdavo ją ant rankų, imdavo sukti, mėti, siūbuoti. Jos iš viso daugiau žaisdavo su ja kaip su lėle, ne kaip su gyvu žmogumi. Užmiršdavo kartais ir valgyti paduoti. Bet mažytė būdavo patenkinta: kikendavo, šokdavo, plodama rankom ir šaukdama tyroliečių įprastą nuostabos šūkį "mai".

— Kristele!

Mergaitė palieka seseris, meta šalin skudurines, sudraskytas lėles ir riedėte rieda motinos pasitikti. Grįžus iš bažnyčios, ponios Mossauer širdis būdavo tyra ir pasiilgusi meilės. Ji nutverdavo savo neužaugą, delnu nubraukdavo nuo akių plaukus, nušluostydavo nosį ir imdavo bučiuoti visur — į kaktą, į skruostus, į akis, į lūpas.

— Mano Kristelė! Mano vištukėlis!

Patenkinta mergaitė kikendavo, o jos burnoje šviesdavo tiek daug baltų, didelių dantukų, kad iš blyškaus ir lieso veiduko jie labiausiai išsiskirdavo. Ir dar didelės, juodos, tokiam smulkiam žmogiukui per didelės akys.

Jai buvo vistiek, kaip ji aprengta ir kuo pavalgydinta. Švarūs drabužiai ištverdavo ne ilgiau kaip dvi tris valandas. Pamyluota ir išbučiuota, ji vėl eidavo į sodą paslampinėti po žoles, arba rausdavosi šiukšlyne drauge su vištomis. Ir seserys ir motina ją vėl užmiršdavo, dažnai palikdamos vienai vieną, o pačios išeidamos į laukus arba į pievas.

Kartą beslankiodama apie trobą, Kristelė užėjo nedidelę, juodą kатыtę. Išvargusi, pašiurpusi, murzina trynėsi ji paliai sieną ir kniaukė. Netikėtai išvydusi dar nematytą viešnią, mergaitė atsistojo, nuleido rankas ir išsižiojo iš nustebimo. Gyvulėlis taip pat susidomėjo. Kurį laiką abudu viens į antrą žiūrėjo. Pagaliau neužauguolė ištiesė rankas ir, paknopstom bėgdama, norėjo jį pagauti. Kačiukas palindo po sienojaus, bet po valandėlės vėl pasirodė.

— Mai! — sušuko Kristelė, visa drebėdama iš džiaugsmo ir nekantrumo. Pastovėjusi, ji vėl staiga puolė, norėdama pagauti kačiuką.

ką, bet ir šį kartą nepasisekė. Tada ji nubėgo virtuvėn, šiaip taip užsiriti ant suolo, surado virtą bulvę ir grįžo, šaukdama meiliu balsu:

— Katyte! Katyte! Katyte!

Išbadėjęs gyvulėlis veikia nugalėjo baimę ir prisėlino prie mergaitės. Nutvėrė bulvę. Matydamas, kad vaikutis nesiruošia nieko blo ga daryti, čia pat godžiai suėdė. Patenkinta Kristelė dar kartą nubėgo virtuvėn ir atnešė duonos. Kačiukas ir duoną prarijo. Numalšinęs alkį, iškėlė aukštin uodegą, ėmė suktis paliai nuogas blauzdžiukės ir murkti. Jis dabar nebebėgo tolyn, bet leidosi glostomas. Kai mergaitė atsisėdo prie obelies, jis užlipo ant kelių, susirangė sterblėje ir ėmė snausti. Niekuomet neužauguolė nebuvo tokia patenkinta, kaip šitą kartą. Ji ir glostė, ir bučiavo, ir prie širdies spaudė vargšą sutvėrimėlį — ir jai buvo taip linksma, taip jauku, taip nežemiškai džiaugsminga, kad vos neduso iš laimės.

* * *

Pavakary grįžo motina su dukterimis iš lauko, kur jos apkasinėjo kukurūzus. Užsimetusios ant pečių kaplius, vos vos bepavilko kojas. Kiekvieną kukurūzo stiebą reikėjo aprausti, nugramdyti piktžoles, o saulė kepino taip, kad jos turėjo užsidėti šiaudines skrybėles. Su pavydu žiūrėjo į kalnų viršūnes, kuriose vis dar tebespindėjo sniegas, ir į žemyn krintančius upeliukus, kurių vanduo atrodė tyras ir gaivus.

— Kristele! — sušuko ponias Mossauer išvargusiu balsu.

— Mamyte! — atsiliepė mergaitė, sterblėje nešdama radinį. — Žiūrėk, mamyte, žiūrėk!

Toks didelis neužauguolės džiaugsmas visas prajuokino. Nume tusios pašalin įrankius, jos apspito aplinkui ir ėmė iš visų pusių apžiūrinėti.

— Mai, koks murzinas! — nusistebėjo motina.

— Bet koks mažuliukas, koks jo snukutis! — čiauskėjo viduri nioji.

— O jau uodegytė — kaip peliuko, — pridūrė jaunė.

Net vyresnioji pritūpė prie Kristelės ir žiūrėjo į murkuonėlį, kuris jau buvo bepradedęs nerimauti. Iš visų pusių veržėsi rankos, norėdamos paglostyti jo švelnų, juodą kailiuką.

— Nespausk, neliesk! — šaukė vienos kitoms, ir visos spaudė, visos glamonėjo tol, kol staiga kačiukas išsprūdo iš rankų, pasipurtė, apsilaižė krūtinę ir, nutūpęs ant sienų, ėmė šildytis priešais saulę.

— Mes jo niekur nebeleisim, — tarė jaunoji ponios Mossauer duktė. — Tegu čia auga.

— Žinoma, tegu čia auga. Mes jį atganysime, — nusprendė vyresnioji.

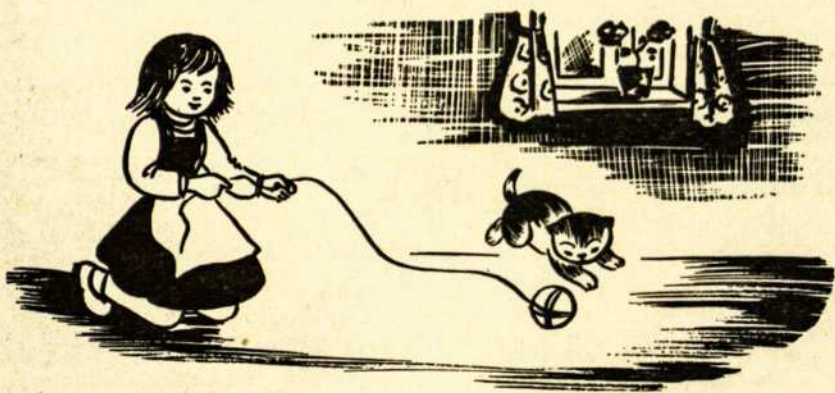
— Man labiausiai patinka, kad nebaigštus, — džiaugėsi vidurinioji.

Neužauguolė vėl norėjo pasiimti pas save kačiuką, tačiau seserys griežtai užgynė:

— Neliesk! Tegu pailsi. Dar tu jį užkankinsi, benešiodama.

Kristelė dirstelėjo iš paniūrų į seseris ir, nosisukusi nuo jų, suspaudė lūpas. Jos akyse pasirodė ašaros, bet verkti vis dėlto nepravirko.

Nuo šios dienos apie kačiuką pradėjo suktis visas gyvenimas. Seserys jam įtaisė lovą, išsiuvinėjo pagalvėlį, antklodę. Prie pat lovutės papylė smėlio. Niekuomet nestigo jam nei pieno, nei mėsos, užtat skurdus gyvulėlis labai greit ėmė taisyti. Kristelei vis mažiau ir mažiau betekdavo su juo pažaišti. Kai pasilikdavo vieni du, ji galėdavo gerokai pasijuokti, bežiūrėdama, kaip jis bėgioja paskui kamuolėlį, kaip jį gauda pirmutinėm kojom, kandžioja, parvirsta aukštiekninkas ir vėl laukia, kol mergaitė timpterės siūlelį. Bet ateina suaugesni ir varo ją tolyn, neleisdami kačiuko nė į rankas paimti.

— Neliesk! Nemaigyk! Tegu auga! — šaukia iš visų pusių seserys, ir neužauguolė turi nueiti sau, su pavydu žiūrėdama į vyresniąsias, kurioms niekas nedraudžia.

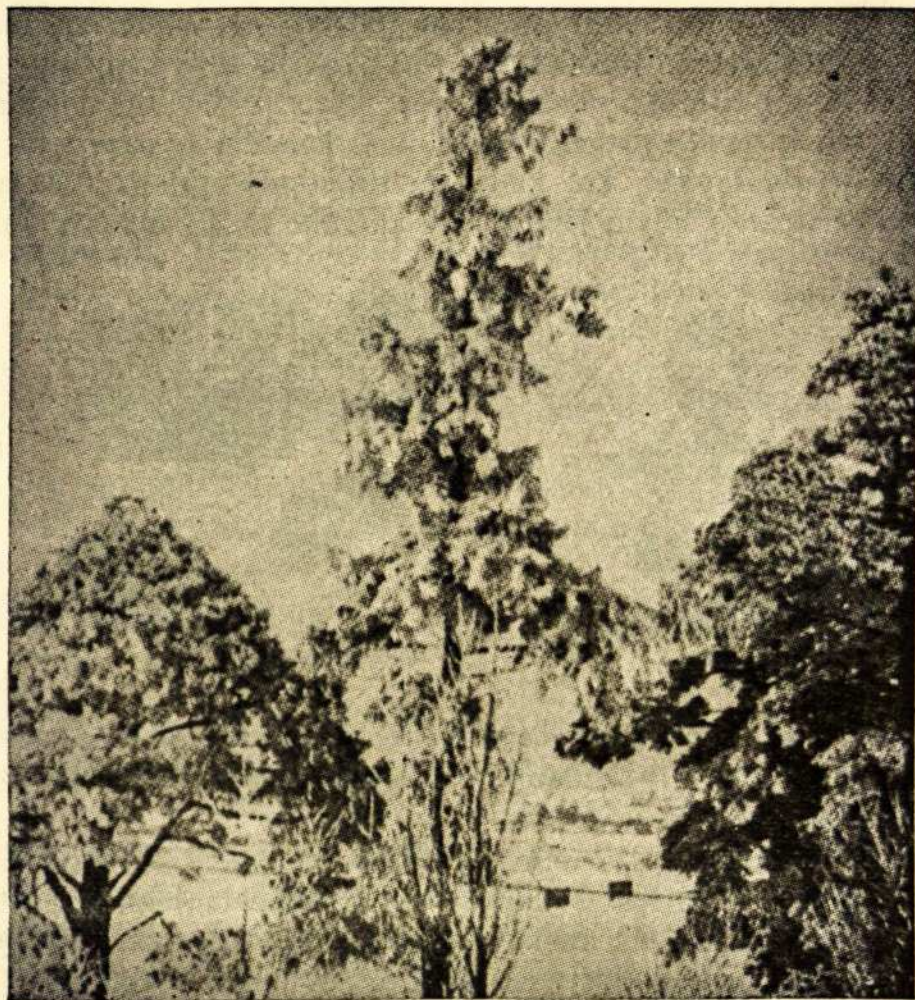
Ji net pajuto, kad vyresniosios dabar daugiau užsiima kačiuku, negu ja pačia. Grįžusios iš darbo, jos pirmiausia lekia žiūrėti, ką veikia jų augintinis, o tik paskui susidomi neužauguole. Motina — ne. Ji ir dabar, parėjusi iš bažnyčios ar iš lauko, pirmiausia ieško akimis Kristelės. Tik ir ji dažnai paima katę ant rankų, glausto prie veido, prie krūtinės, kalbina meiliausiais žodžiais. Ir tuo laiku, kai kačiukas žaidė apsuptas seserų, kai seserys juokėsi net susilenkdamos, net ant žemės pritūpdamos — toks gudrus artistas atrodė joms mažasis gyvulėlis — Kristelės širdelėn ėmė skverbtis neapykanta. Ypač užsirūstino ji po to, kai pagauta pykčio, pripuolė kartą prie lepinamo kačiuko ir ėmė jį kumščiuoti.

— Kristele, bjaurybe tu! — sušūko tada visos seserys, ir motina, nutvėrusi žabelį, taip užkirto jai per nuogas blauzdas, kad neužaugolė net pritūpė iš skausmo.

— Palaukit jūs man, — niršo pati sau viena Kristelė. — Aš jums nedovanosiu.

Pasislėpusi už sukrautų lentų, ji dažnai čiupinėdavo pirštais rykštelės rimbus ir iš naujo pajusdavo tą ugnį, kuri svilino motinai lupant. Kiekvieną kartą, pamačius kačiuką, sudrebėdavo visu kūnu. Tai buvo priešas, kurio ji vis daugiau ir daugiau ėmė nekęsti.

(Bus daugiau)

*BALTOS snaigės kelią kloja
Ties žaliuojančiu šilu.
Žvaigždės spindi aukštumoje,
Žemėj — liūdna ir tylu...*

K. Jakubėnas

LENKTYNĖS

— Na, vaikai, užteks jums ciksėti, — tarė genys Skardutis. — Saulė jau nusileido, mikit.

— Negaliu užmigti, tėtuk, — pasiskundė mažiausioji genytė. — Kažinkas taip bilda po medžiais...

— Tegu sau bilda! O tu miegok, — sudraudė ją Skardutis.

— Vaikas teisybę sako, — tūptelėjusi šalia genio tarė voveraitė.

— Labas vakaras, panele Rudakepuraitė, — mandagiai linktelėjo Skardutis. — Miegoti nesiruošiate?

— Spėsime, — pūstelėjo ji uodegaite aukštyn ir, sudėjusi rankutes viena ant kitos, žvitriai dėbtelėjo į jį. — Įdomu, kas ten apačioj trankosi, iš tikrųjų...

— A, koks naktibalda...

— Nugi, tai tas kerėbla Lepešius, — susijuokė Rudakepuraitė, lapus praskleidusi.

— Tėtuk, o Lepešius į lizdą neatlips? — susirūpino mažoji genytė.

— Nesirūpink, mažoji, — atsakė už tėvą Rudakepuraitė. — Ne laipiojimas dabar jam rūpi. Namu skuta. Gaus nuo savosios, jei vakarienei pavėluos. Ka, ka, ka!

— Sklendžia, net žemė dreba, — pritarė Skardutis.

— Ajajai! — voverė susijaudinusi šoktelėjo į aukštutinę šaką. — Kas dabar jam pasidarė?

Buvo ko jaudintis, nes lokys, lyg ant gyvos anglies užlipęs, stauga visomis keturiomis šoktelėjo į viršų, iš įsibėgėjimo negalėdamas sustoti, persivertė kūliu per galvą ir taip sumaurojo, kad geniukai ne savo balsu sukliko, o Skardutis lyg kulka į gūžtą įsmuko.

— Ir kur aš taip skaudžiai kojelę įsidūriau? Ajajai... — dejavo Lepešius, dešinę pryšakinę leteną prie nosies prikišęs.

— O ko leki kaip akis išdegęs? — atsiliepė balselis iš pilko kamuolio, susirangiusio prie jo kojų. Kamuolys sujudėjo, tystelėjo, pasirodė mažas, rausvas snukutis ir dvi juodos, lyg vabaliukai, akutės.

— Tai tu, ežy Adikli? Man koją lig kraujo perdūrei! Ir įsirioglinai gi į pat kelio vidurį, žmonėms po kojų! — barėsi Lepešius.

— Pa-pa-pasakė! Aš jį įdūriau! Nebūčiau įdūręs, nė kaulų dabar nesurankiočiau! Kai užkrovei tą savo letepšę ant galvos, maniau

gyvas nebekelsiu, — savo žaru rūstavo ežys. — Ir kvailas gi tavo pa-pa-papratimas lėkti kaip bepročiui ir lipti žmonėms ant galvų! Pa-pa-pamažu eidamas, greičiau nueisi.

— Ir įsipapsėjai. Ka, ka, ka! Ir mažas vaikas žino, kad greitai bėgti yra greičiau, negu pamažu eiti. Visai niekus nupapsėjai!

— Kurgi niekus? Bū-bū-būtum kaip žmogus protingai ėjęs, nemaurotum dabar leteną atkišęs. O ir man kaulų nebū-bū-būtum atitrūkęs.

— Tuščia jo. Kas buvo — žuvo. Nėra ko čia pyktis, — geraširdiškai tarė Lepešius. — Bet negali reikalauti, kad mes, lokiai, rėplinėtumėm pamažiukais, lyg kokie vabalai ar ežiai. Jei eiti, tai eiti kaip vyrai, kad žinotų visa giria, jog lokys eina! Jei bėgti — tai tegu kalnai dreba, žemė rūksta!

— O Lepešiui proto trūksta! — patylomis pridėjo Adiklis.

Lokys įsikarščiaęs neišgirdo Adiklio pastabos, tik toliau gyrėsi, pūtėsi, lokių giminę į padanges keldamas, o ežius su vabalais, kirmiais ir straigėmis į žvirgždus maldamas.

Užkaito ežio širdis. Ir ko čia taip jis keliasi? Didelis, o kvailas. Reiktų pamokyti tokį...

— Pa-pa-pakalbėti tai visi greiti, — tarė jis balsu. — Bet jei iš tikrųjų greta sustotumėm, tai dar kažin katras katrą priveiktumėm.

— Ką? Tu, kankorėži, manai su manim galinėti? Ei tu, kibi, tu! Su lokiu manai susilyginti? Kiaule spygliuota!

Kankorėžis dūrė Adikliui tiesiai į širdį; nuo kibio kraujas į akis pliūptelėjo. Būtų dar visa tai iškentėjęs, bet už kiaukę spygliuotąją nedovanos! Jį, ežį Adiklį, visų gerbiamą girios gyventoją, kiaukę išvadinti! Pasaulio galas!

— Nėra ko čia pa-pa-pravardžiuotis, ponas Lepešiau! Bet kuri šarka tai moka. Jei jau esi toks smarkus, bėk su manim lenktynių!

— Lenktynių? Su tavim? Ka, ka, ka, ka! Aš... su tavim... lenktynių!.. Vaje, trūksiu! — Lepešius juokėsi, net kojomis kepėstodamosi, kol pagaliau pavirto aukštiekninkas ir toliau sau klegėjo, po samanas vartydamosi.

— Juokis, juokis! Tas gerai juokiasi, kas pa-pa-paskutinis juokiasi.

— Kad ir juokdarys gi tu, broliuk! Prijuokinai mane, kaip kažinkas!

— Aš visai rimtai.

— Rimtai?

— Ir nedykai. Pralaimėjusysis duoda puspūrį riešutų.

— Ir puskubilį medaus. Galima ir su koriais, — apsilaižė lokys.

— Reikia, kad kas rankas perimtų, — tarė ežys.

Lokys apsižvalgė:

— Ana voverē. Ei tu, Rudakepuraite, šok šen žemyn, rankas perimsi.

— Šok šen pats, Lepešiau, aukštyn, ir susigauk. Manai, užmiršau, kaip pernai vasarą taiksteis man už uodegos nutverti?

— Tik juokais, dievaži. Juoko nesupranti, ar ką? Kaip mane gyvą matai, nedarysiu nieko blogo.

— Iš tikrųjų maloniai prašom, perimk rankas, pabūk liudininke, pa-pa-panelyte, — linkčiojo ežys. — Mudu čia su ponu Lepešiumi lenktyniauti žadam.

— Už puspūrį riešutų ir puskubilį medaus. Girdėjau, girdėjau visą istoriją. — Voverē liuoktelėjo žemyn. — Dėkit savo letenas.

Lokys tuoj paklojo savo letepšę ant žolės, kad ežys savo letenėlę galėtų pasiekti. Voverē, rankas perėmusi, vėl stryktelėjo į medį.

— Ar jau bėgsim? — užklausė Lepešius.

— Kur gi bebėgsi? Juk jau vakaras, — atsakė Adiklis. — Pa-pa-pasilsėkime bent tris dienas, o ketvirtą saulei patekėjus ir bėgsim. O kur tau, ponas Lepešiau, geriau patinka bėgti: tankumynais ar aikštėmis?

— Aikštėmis, žinoma.

— O man geriau tankumynais. Žinai, taip padarysim: pats bėgsi aikštėmis, o aš — tankumynais. Tris varsnas bėgsim, varsną pribėgus, susišūkausim. Ar bus gerai?

— Man gerai.

— Na, tai iki. O tiesa: medus turi būti iškopinėtas, ne drevėje. Žinai, į medį lipti nemoku.

— Gerai. O riešutai, kad būtų suriešutauti, ne ant lazdynų, — susijuokė lokys.

— Ir su kevalais. Man labai patinka kevalus triuškinti.

— Kalbi, lyg jie jau tavo. Pamatysim ketvirtą dieną.

— Pa-pa-pamatysim.

* * *

Namo parkepėstavęs, Lepešius juokėsi, pasakojo savo šeimynai apie lažybas. Lokiukai taip pat juokėsi, išdykavo, papsėjo ežį pamėgdžiodami; pagaliau patys ėmė lenktyniauti ir taip bildėti, kad visa troba drebėjo ir kaimynai viršutiniame aukšte ėmė į lubas belsti, kad nurimtų. Lepešienė, sudraudusi vaikus, pasiuntė juos gulti. Pati, prisėdusi prie vyro, tarė:

— Ir prasidedi, tėvai, su visokiais niekais. Ar tai taip rimtam lokiui pridera? Kažin ką tas Adiklis bus sugalvojęs! O gal jis kartais ir labai greitas, ką žinai?

— Iš kur jis bus greitas? Pati juk esi mačiusi, kad vos pakeverzoja.

— Ką gali žinoti? Gal iš tingėjimo? O reikale gal ir greitai bėga. Kad nepasidarytum gėdos.

— Eik jau, eik. Visai niekus nušnekėjai, lyg maža. Yra ko čia nerimauti.

Nors ir suniekinęs žmoną, bet Lepešius susimąstė. — Ką gali žinoti, iš tikrųjų? Su ežiais mažai reikalų tesu turėjęs, o gal jie įsismagina ir greitai?

Atsarga gėdos nedaro. Ir lokys nutarė prieš lenktynes pasilsėti; ir visas tris dienas išgulėjo, kinkas ištempęs knarkdamas.

Ežys saviškei irgi papasakojo apie lenktynes. Adiklienė vyrą pagyrė:

— Gerai padarei, pu-pu-pupuliuk. Reikia tą dičkį pa-pa-pamokyti. Tik neišneša mano galva, kaip gali laimėti?

— Apie tai, pa-pa-pačiut, nesirūpink. Jau mano viskas puikiai sugalvota.

— Taip ir maniau. Tas kerėbla Lepešius turi dideles letenas, bet mažą smegeninę. Kur jam mano vyrelį aplenkti!

Adiklis, pačios giriamas, pūtėsi lyg pumpotaukšlis. Abudu susėdusiu visą vakarą šnabždėjosi, pupsėjo, alkūnėmis kumšėdamiesi, juoku užspringdami, kol visą lenktynių planą aptarė.

Kitą rytą anksti pašokusi, Adiklienė pakėlė dukterį, ir abidvi sėdo siūti. Mažai ką valgiusios ir gėrusios, siuvo visą dieną iki išnaktių. Prasiuvo ir antrą dieną. Trečią dieną po pietų baigė. Pasiuvo jos tėvui pilkas kelnes ir nuvytusių samanų žalsvumo švarką. Ne vie-nerias kelnes, bet dvejas, ne vieną švarką, bet du. Abejos kelnės pilkos, vienodai kirptos, abu švarku vienodai žalsvu, su tiek pat sagų ir kišenių. Žodžiu, išėjo dvi, visai vienodos, eilutės.

Kitą, rytą, dar prieš aušrą, Adiklis apsimovė naujosiomis kelnėmis, užsivilko švarką. Adiklienė apsivilko antrąją naująją eilutę. Taip pasirėdę, pasišaukė sūnų su dukteria ir visi nupupsėjo į mišką.

Ten pirmos varsnos gale, Adiklis pastatė dukterį, antros varsnos gale sūnų paliko. Į trečios varsnos galą Adiklienė nuėjo. Pats Adiklis

IŠDYKĖLIS

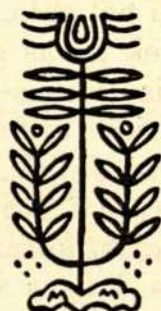
LEONARDAS ŽITKEVIČIUS

Kaktoj guzas kaip arbūzas.
O kodėl? Kad sugriuvau.
O kodėl aš sugriuvau?
Kad išdykėlis buvau.

Tėtis liepė nebėgioti.
O kodėl? O kad slidu.
Aš kaip vėjas per alėjas
Pasileidau — du du du.

Nepribėgau nieko gero.
O kodėl? Kad suklupau.
O kodėl aš suklupau?
Kad ant stulpo užlipau.

O kodėl ten buvo stulpas?
Nieks nežino. iš tiesų.
Kaktoj guzas kaip arbūzas.
O kodėl? Sakyt baisu.

prie pirmosios varsnos pradžios sugrižo, prieš tai vaikus įmokęs, kaip lokiui atsiliopus atsišūkauti.

Saulei tekant, atbėgo Lepešius į sutartą vietą, kur jau rado Adikli belaukiantį. Sutarė, kad lokiui sušukus viens, du, trys! abudu pradės bėgti. Lokys, suskaitęs tris, pasileido aikšte kaip vėjas. Ežys, pabėgęs kelis žingsnius, įnėrė į tankumyną ir pasislėpė žolėse. Lokys, nubėgęs varsną, sušuko:

— Adikli, ū-ū-ū!

Adiklytė iš tankumyno atsiliepė:

— Uū-uū-uū!

— Kad jį kur bala! Jau jis čia! — suniurnėjo lokys. Antrą varsną jau jis smarkiau spaudė: taip lėkė, kad vėjas švilpė, krūmai linko. Nubėgęs antrą varsną, jis vėl šūktelėjo:

— Adikli, ū-ū-ū!

— Uū-uū-uū! — atsiliepė Adikliukas jam iš tankumyno.

Trečią varsną lokys jau nebebėgo, bet skriste skrido: krūmai tratėjo, medžiai šnarėjo, visa giria dundėjo. Paukštukai, tą triukšmą iš-

girde, į lizdus sulandžiojo ir duris užsidarinėjo, manydami, kad vėtra atūžia. Varsną bebaigdamas, Lepešius truputį apduso, bet nebeturėjo kada Adiklio šaukti, nes pamatė Adiklienę priešais atbėgant, atpupnojant:

— Pa-pa-pavėlavai, aš jau čia!

Lokys visiškai nesuprato, kad čia ne ežys, bet ežienė. Ir ne dyvai: ne tik lokys, bet ir niekas kitas girioje negalėjo atskirti ežio nuo ežienės, nes abudu buvo vienodu, lyg dvi uogas. Abudu ir pupsėjo vienodai ir dėvėjo vienodai. Lokiui nė į galvą neatėjo, kad kalbasi su ežiene. Pakraipė jis galvą ir tarė:

— Kas nors čia ne taip. Būsiu per lėtai pirmąją varsną varęs. Ką, brolau, sakysi, o gal dar kartą bėgtuva?

— Kodėl ne? Dėl manęs, nors ir dešimtį kartų.

— Tik dabar nebešūkaukiva, kvapo neeikvokiva, o tiesiai lėkiva iki pat galo, — pridėjo lokys ir sušukęs viens-du-trys! pasileido bėgti, kiek gyvas galįs. Dabar jau jis spaudė, kiek kvapo turėdamas, visas tris varsnas lėkė pasiutusia zovada. Nuo tokio jo greitumo tikra vėtra girioje kilo: krūmai lūžo, medžiai linko, paskui lokį kilo tokia baisybė dulkių, kad visą girią apdūmė, dienos šviesą užtemdė. Girios gyventojai visiteli išsislapstė: voverės į dreves, paukščiai į lizdus, lapės į olas, kurmiai į pačius giliausius kurmrausius. Visi išsislapstė, duris, langus akmenais, pagaliais užsiramstė ir drebėdami laukė audros praūžiant.

Lokys sklendė, kad jam akys ant kaktos šoko, prakaitas devyniomis čiurkšlėmis net per kulnis žliaukė, užliedamas skruzdėlynus ir vabalynus! Bet veltui jo lėkimas! Ežys, išgirdęs tą baisų triukšmą, suprato lokį atidundant, ir išbėgęs jam priešais sušuko:

— Pa-pa-pavėlavai, po-po-ponuli! Jau aš seniai čia tavęs laukiu!

Lokys pamatė lenktynes pralaimėjęs ir, prižadėjęs riešutus su medumi atgabenti už savaitės, galvą nunėręs ir susigėdęs, nudūlino sau. Ką dabar žmona pasakys? O svarbiausia, visa giria juoksis, kad leidosi to mažo kibio aplenkiamas! Iš gėdos ir namo nebėjo: įvirto į tankumyną ir ištysojo tris dienas ir tris naktis urgzdamas ir stenėdamas, kol gėdą kiek apmiršo.

Kitą kartą sutikęs ežį jis kuo mandagiausiai jį labino, pats pirmasis kepurę kėlė ir ne tik spygliuota kiaule ar kankorėžiu, bet nė kibiu daugiau jo nebepravardžiavo.

Adiklis kiaurą žiemą prie šiltos krosnies sėdėdamas riešutus traškino ir medų laižė. Dažnai pypkele papnodamas, apie lenktynes prisiminęs, pusbalsiu sau kikenė. Tada Adiklienė, vaikams smarkiau įsižaidus, juos draudė:

— Šš, vaikai, tyliau! Ar nematot, kad tē-tē-tētukas galvoja?

MIŠKŲ KARALIUS

A. GRIGAITIS

— Na, vaikai, jau vakaras netoli — laikas slinkti namo. Šiandien mūsų pintinaitės pilnos gražiausių baravykų. Begrybaudami pavargom, sėdam truputėlį pailsėti, — tarė senelis vaikams, su kuriais kartu grybavo, ir pats pirmas atsisėdo ant žemės, atsiremdamas nugarą į seną pušį.

— Seneli, bet mes nepavargom! — šaukė vaikai.

— Gal būt, jūs ir nepavargot, vaikeliai, bet aš reikalingas kiek poilsio.

Vaikai taip pat susėdo ratu priešais senelį ir vienas jų tarė:

— Seneli, pasek mums pasaką apie miško karalių. Tu mums seniai žadėjai pasekti.

— Gera, vaikai. Kad norite, tai aš jums papasakosiu apie miškų karalių.

— Seniai, labai seniai, — pradėjo pasakoti senelis, — kai jūsų sielos dar aname pasaulyje ganė Dievo karvutes, gyveno miškų karalius. Ilgai jis gyveno, daug dirbo ir pagaliau paseno ir neteko jėgų. O anais laikais miškai tęsėsi be galo, be krašto. Daug laiko užimdavo miškų karaliui juos prižiūrėti, naujus želdinti, žvėris, paukščius ir vabzdžius valdyti. Tarp jų dažnai kildavo nesusipratimų, ginčų, o kartais ir peštynių. Miškų karaliui tekdavo juos taikinti, jų ginčus aiškinti, juos teisti.

Karalius buvo labai apkrautas darbais. Pasiramsčiuodamas kadugine lazdele, nuo ryto iki vakaro jisai darbuodavosi savo karalystėje. Kartą pavargęs jis atsisėdo ant kelmo pailsėti. Jo veide atsispindėjo nuovargis ir rūpestis.

— Karaliau, mūsų valdove, pasakyk, kodėl tavo veidas rūpesčių išvogtas? — paklausė miško bitutė, kurios namai buvo netoliese, senos pušies drevėje.

— Miela bitele, pasenau, nebepajėgiu aprėpti savo darbo.

— Mūsų valdove, tavo pareiga tik karaliauti, taigi įsakymus davinėti, bet ne darbus dirbti, — toliau kalbėjo bitutė.

— Kaip gi man tai padaryti, mieloji bitute?

— Paskirstyk darbą savo pavaldiniams, kaip tai daro mūsų karalienė savo bičių šeimoje.

— Gerai sakai, bet kaip tai padarius?

— Aš patarčiau, valdove, sušaukti miškų gyventojų seimą. Tegul jie patys pasiskirsto pareigomis, tuomet negalės skūstis esą nukriausti.

— Bitele, tavo patarimas man labai patinka.

Lapė, išgirdusi miškų karaliaus pasikalbėjimą su bitele, priėjo arčiau prie besikalbančiųjų ir tarė:

— Gerbiamas mūsų valdove, tavo rūpesčiai yra kartu ir mūsų rūpesčiai. Leiski, aš padėsiu tavo reikaluose. Duok man įgaliojimą sušaukti miškų gyventojų seimą, ir viskas bus įvykdyta pagal tavo valią.

— Labai ačiū, lapute. Aš tavęs už tai niekuomet neužmiršiu. O dabar skiriu šaukiamojo seimo sekretore ir štai tau įgaliojimas.

Karalius nulupo žievės gabalą nuo kelmo, ant kurio sėdėjo, prispaudė nykščiu antspaudą ir padavė lapei.

— O kur ir kada, valdove, įsakysi šaukti seimą?

— Man labiausiai patiktų Dzūkijos šilas. Tokių gražių miškų, kaip šie Dzūkijos šilai, retai kur mano karalystėj berasi.

— Teisingai, valdove! Aš siūlyčiau čia pat netoli skirti seimui vietą, kur gyvena mano teta lapė. Šią vietą iš dviejų pusių supa upė Varėnė ir ir Varėnis ežeras. O šilo viduryje yra ežerėlis, kuriame seimo atstovai galės atsigerti, pasimaudyti. Vieta lygi, apaugusi žole. O Joninės, manau, geriausias seimui metas, — patarė lapė.

— Aš žinau šį ežerėlį. Jisai rodo oro atmainas: prieš lietų jo krantai atsiskiria ir plaukia į ežero vidurį, o prieš giedrą grįžta į savo vietas, — pridėjo bitutė.

Miškų karalius sutiko su lapės pasiūlymu. Lapė tuojau stvėrėsi darbo. Jai į pagalbą atėjo jos vaikai, kurie jau buvo pramokę gražiai rašyti. Talkon dar pasikvietė kaimyną barsuką, keletą kiškių, porą voveraičių. Siūlėsi ir vilkas, bet laputė, žinodama jo būdą, nuo jo pagalbos mandagiai atsisakė.

Beregint ant klevo lapų buvo parašyti pakvietimai. O pažadinti medžių viršūnėse besnaudžią vėjai mielai sutiko juos išnešioti.

Net liūtas ir kiti šiltųjų kraštų žvėrys buvo pakviesti į seimą. Bet jie pranešė, kad dėl toumo ir kitų svarbių kliūčių seime negalės dalyvauti.

Sujudo, sukruto miškų gyventojai rinkti atstovus į seimą. Kiekvienam seimo nariui buvo paskirta vieta ir nakvynė, surašyta ir prie medžio prilipinta seimo dienotvarkė ir kiti reikalingi paaikškinimai. Karaliui atsisėsti buvo apvainikuotas senas didelis kelmas, o iš šalių pastatyta garbės sargyba: šernas ir voveraitė. Prezidiumo stalą puošė vandens lelijos iš Varėnio ežero. Žodžiu, laputė visur rodė didelį sumanumą, ir karalius už tai ją apdovanojo pasižymėjimo ženklu — ąžuolo lapu ir gile ant kotelio.

Joninių išvakarėse pradėjo rinktis atstovai. Kelią jiems rodė švento Jono vabalėliai, šviesdami savo žibintais.

Karaliui pavedus, seimą atidarė lapė, o į prezidiumą buvo išrinkti: žvėrių atstovas lokys, paukščių atstovas erelis ir vabzdžių atstovas šamalėlis. Pirmininkavo lokys, o pats karalius pasakė gražią kalbą, kurioje išreiškė savo norą ir sumanymą padalinti savo karalystės darbą. Kalbų buvo labai daug ir gražių. Lokys, sakalas, nykštukas, vilkas, skruzdėlė ir daugybė kitų gyrė karaliaus išmintį ir nuopelnus. Sugalvojo pasakyti kalbą ir šamalėlis. Bet jo balselis buvo toks silpnas, kad niekas negalėjo girdėti, ką jis kalba.

— Garsiau, garsiau! — šaukė visas seimas. Nors šamalėlis rėkė visa gerkle, bet jo zirzimo vis tiek niekas negalėjo suprasti. Tada jis pasišaukė savo draugus, kurie būriais zirzė prie ežero, ir prie kiekvieno atstovo ausies buvo po šamalėlį, kurie pakartojo kiekvienam į ausį savo draugo kalbos žodžius.

Po visų kalbų ir pagarbos pareiškimų žvėrys, paukščiai ir vabzdžiai pasiskirstė miško priežiūros darbus, kad senam karaliui būtų lengviau karaliauti.

Ir iki šios dienos to seimo nutarimų miškų gyventojai ištikimai laikosi. Gauruotieji žvėrys prikibusias prie jų kailio sėklas išnešioja į tolimiausias miško vietas. Paukščiai lesa skanias uogas, bet jų kauliukus su sėklomis išmėto įvairiose miško vietose. Kiekvienas žino savo pareigas. Kikilis išnešioja dagio sėklas. Kėkštas ąžuolo giles užkasa į žemę. Žinoma, dalį jų atsikasa ir sulesą, bet iš kitų išdygsta gražūs ąžuolaičiai. Skruzdėlė žibuoklės sėklą panėšėja toliau nuo

augalo. Visų darbų čia ir nesuminėsiu. Net ir šamalėlis buvo pasižadėjęs padėti karaliui, bet pasirodė per maža turis jėgų pakelti kuriai nors sėklai ir savo pažado iki šiai dienai negali įvykdyti. Upeliai, upės ir vėjai taip pat nešioja miško augalų sėklas ir padeda karaliui. Nors miškus žmonės kerta, bet jie vėl atauga ir naujai suklesti.

— Seneli, ot būtų įdomu pamatyti tą miškų karalių, — pasakė vienas vaikų.

— Jo jau daugiau nepamatysim: jis dar labiau paseno ir jau numirė, — pridūrė senelis.

— Tai kas dabar miškus valdo? — klausė tas pats nenuorama.

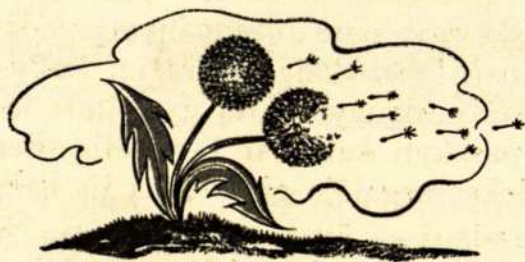
— Dabar miškus valdo urėdai, girininkai, žvalgai ir eiguliai, bet miško gyventojai dar tebesilaiko senųjų savo mirusio karaliaus įstatymų, — paaiškino senelis.

— Na, vaikai, tai ir baigta mano pasaka. Ar graži buvo?

— Labai graži! Ačiū, seneli. Kitą kartą vėl turėsi ką nors papasakoti, kai ateisim grybauti.

— Gerai, vaikai, papasakosiu, o dabar jau kiūtinkime namo. Matot, saulutė jau visai žemai, dar gali sutemti miške.

Vaikai, nors alkani ir nuvargę, bet patenkinti iškyla, grįžo namo.

*IŠEINI į girią — pumpurėlis gvildos.
Tai žinotum, Dieve, kaip smagu gyvent.
Ir tą norą žemėj amžinai palikti
Gal tik tu suprasi, gal tik tu nebent.*

*Išeini į pievą — visos gėlės žydi —
Kam gi pasakysi, kaip gyvent gražu.
Žemė — tavo kraujas, žemė — tavo meilė,
Ir dėl jos galėtų visa kita žūt...*

K. Z u p k a

JONUKO IR KATRYTĖS

N. BUTKIENĖ

Nuotykių

Gyveno broliukas ir sesutė. Jonukas buvo vyresnis už Katrytę, bet kada mamytė įrišdavo Katrytei į plaukus didelį kaspiną, tai Katrytė atrodė aukštesnė.

Vaikai labai vienas antrą mylėjo ir draugiškai gyveno. Abu lankė pradžios mokyklą: Katrytė tik pirmą skyrių, o Jonukas jau antrą.

Vaikai nekantraudami laukė Kalėdų švenčių. Jie ištisas dienas tekalbėjo apie Kalėdų Senelį. Svajojo, kad atneš jiems daug dovanų.

Jonukas įlįsdavo į kampą, atsisėdavo ant minkštos kėdės ir svajodavo, kokių Kalėdoms norėtų gauti dovanų ir kokias pats dalintų, jeigu būtų Kalėdų Senelis.

Katrytė sugalvojo jį nuo tų svajonių atpratinti. Miegančiam Jonukui ji pritaisė baltą barzdą ir, laikydama rankoje veidrodį, budino broliuką.

— Jonuk! Jonuk! — šaukė Katrytė: — tu pramiegojai visą savo jaunystę. Žiūrėk į veidrodį, koks tu dabar jau pasenęs, lyg Kalėdų senis.

Kaip reikiant dar nepabudęs, Jonukas mažai ką suprato, ir jam pasidarė graudu, kad jis pramiegojo savo jaunystę, kad pavirto Kalėdų seneliu...

Pagaliau laukiamos Kalėdos atėjo. Vaikai gavo visokių dovanų ir po gražias rogutes. Laimei, tuoj po Kalėdų sniegas lyg pūkas apklojo žemę.

Naujųjų Metų dieną vaikai išsiprašė nuvažiuoti rogutėmis pas draugus.

— Apsirenkite, vaikučiai, šiltai, kad nepersišaldytumėt, ir važiuokite, — leido motina.

Po pusvalandžio vaikai jau leidosi nuo kalno kiekvienas savo rogutėmis.

— Eikime lenktynių, katras pirmas iš mūsų nusileis nuo kalno, — pasiūlė Jonukas.

— Aš nenoriu lenktyniauti, — tarė Katrytė.

— Tu tikra bailė, — pasakė Jonukas ir pats pasileido rogutėmis taip smarkiai nuo kalno, kad net sniegas paskui nudulkėjo. Bet Jonukas nespėjo į apačią nuvažiuoti, — rogutės užkliuvo, apsivertė, ir jis nukrito galva žemyn.

— Cha, cha, cha! — pradėjo kvatoti Katrytė, bet greit surimtėjo.

— Kad tik tu, Jonuk, nepersišaldytum...!

— O, ne. Aš juk ne išlepinta mergaitė, aš vyras.

Bet vis dėlto maudymasis sniege neišėjo Jonukui į sveikatą. Jis gavo slogą, ėmė karščiuoti, ir jam teko dvi dienas pagulėti lovoje.

Gulėdamas lovoje, jis skaitė knygas ir vaikų laikraščius. Viena-
me jų pamatė nuotrauką: vaikai važinėjo mažais motociklais. Jonu-
kas užsisvajavo, kaip gera būtų turėti tokį motociklą, ir nepastebėjo,
kaip užmigo. Jis sapnavo, kad ir jis važiuoja mažu motociklu su prie-
kaba, o joje sėdi Katrytė. Jie važiuoja pas dėdę atostogų. Bet staiga
šuniukas užstoja jiems kelią. Jonukas pradeda dūduoti, bet šuniukas
nebijo, pritupia, ištisia uodegą ant plento ir pradeda koja krapštytis
ausį.

Jonukas pervąžiuoja priekabos ratu šuniukui uodegos galiuką.

Šuniukas skaudžiai suloja: “Vau! Vau! Vau!”

Ir Jonukas atbunda.

Prie jo lovos stovi Katrytė su sriubos lėkšte rankose ir kviečia:

— Jonuk, Jonuk! Jau pirma valanda, laikas pietauti.

— Ak, kaip gerai, Katryte, mums buvo važinėti motociklu.

— Kokiu? Kada? — nustebo Katrytė.

— Vadinasi, tai buvo tik sapnas, gražus sapnas.

Ir Jonukas, užmiršęs, kad jis dar ligonis, išsoko iš lovos ir pra-
dėjo džiaugsmingai sukti Katrytę po kambarį.

FATIMOS

Piemenėliai

PASAKOJA JONAS KUZMICKIS

Kai mes žemėje kalbame apie karus ir atominę bombą, danguje, turbūt, stebisi mūsų kalbomis ir spėliojimais, nes per mažai kreipiame dėmesio į šio šimtmečio didžiausį stebuklą — Šv. Marijos apsireiškimus Fatimoje.

Dievas pirmiausia nusiuntė angelą, o paskui Mariją, kad jie kalbėtų neturtingiems Portugalijos piemenėliams. Liucija, Jacinta ir Pranukas, kaip ir Betliejaus piemenėliai, matė ir garbino Mariją, jos kūdikėlį ir angelą.

Marija Fatimoje apsireiškė vaikams. Dėl to ir šiandien vaikai turi žinoti, ko Marija iš jų nori ir laukia. Apie tai gražiausiai parašė kunigas De Marchi, kuris pažįsta Fatimą, Jacintos ir Pranuko tėvus ir gerai žino, ką tiems vaikams pasakė Marija. Klausykimės tad jo įdomių ir tikrų pasakojimų.

1. FATIMA

Portugalijoje yra nedidelis bažnytkaimis, vadinamas Fatima.

1916 metais Fatima, prisiglaudusi prie neturtingo krašto akmenų uolų, niekam nebuvo žinoma. O šiandien ją žino visas pasaulis, ir kiekvienais metais tūkstančiai maldininkų suvažiuoja iš visų kraštų ją aplankyti.

Fatimoje šiandien galima sutikti įvairiausių žmonių — turtinų ir skurdžių, mažų ir didelių. Jie čia atvyksta pasimelsti į Fatimos Mariją. Jie čia suvažiuoja dėl to, kad 1917 metais Švč. Marija pasirodė trimis mažiems Fatimos piemenėliams ir pasakė, ką žmonės turi daryti, kad žemėje būtų taika ir laimė.

Fatima yra akmenimis išklotoje kalnuotoje apylinkėje. Kalnų keteros šioje Portugalijos vietoje kyla aukštyn, tarsi kokio senovės gyvūno nugara. Šimtmečių bėgyje šalti žiemos vėjai nupūtė nuo uolų visą derlingą žemę ir dabar čia teauga suskurdę krūmokšniai bei apskarę medeliai.

Tačiau gražu yra šitame krašte, kur kalnai būriuojasi tarsi rimti, pražilę karaliai. Vasarą dangus yra mėlynas, išpuoštas sidabriniais debesėliais, kurie atrodo nusmaigstyti spindinčiais brangakmeniais. Pavasarį kalnai pasipurto, numeta sniego klodus, išdidžiai iškelia

iš miglų keteras ir siunčia į pakalnę sidabrinį šaltinėlių vandenį. Kalvos ir medžiai pasipuošia žaliu jaunuolio rūbu. Net karalius Saliamonas nebuvo taip gražiai pasipuošęs.

Dvyliktame šimtmetyje — taigi prieš septynis šimtus metų — Portugalija buvo iškilmingai paskelbta Marijos žeme. Portugalai savo kraštą paaukojo Švč. Marijai, nes tikėjo, kad tik jos pagalba galėjo nustumti užpuolikus maurus atgal į Afriką.

Kai pagaliau po ilgų metų sunkių kovų Portugalija sulaukė taikos ir ramybės, visi nutarė padėkoti dangiškai Globėjai. Jų laimėjimas atrodė tikras stebuklas. Dėl to portugalai paaukojo Marijai savo kraštą, o jų karalius ją vainikavo savo karališku vainiku. Marija, atsidėkodama už tokią auką, ilgų amžių bėgyje išsaugojo Portugaliją nuo karų ir netikėjimo.

Seniau Portugalija buvo turtingas kraštas. Dideli jūros laivai atplaukdavo į Lisabonos uostą, atveždami įvairių turtų iš Indijos ir Brazilijos. Šiandien Portugalija yra neturtinga. Brazilija valdosi savarankiškai ir veltui nieko neduoda. Anglai išstūmė portugalus iš Indijos, palikdami jiems vos nedidelį kampelį. Dėl to šiandien portugalai verčiasi žemės ūkiu ir žuvininkyste. Tačiau nei iš žemės ūkio, nei iš žuvininkystės čia negalima didelių turtų susikrauti.

Portugalijos ūkininkai gamina aliejų, vyną ir augina karves bei avis. Ypač daug čia avių. Jos maitinasi kalnų žole, kurios joks kitas gyvulys neatrastų. Kalnuotose vietose ne tik suaugę vyrai ir moterys, bet ir vaikai reikalingi avių priežiūrai. Net maži vaikučiai čia gano avis, švilpaudami karklinėmis birbynėmis. Neturtingos Fatimos vaikai 1916 metais negalėjo net į mokyklą eiti, nes turėjo visą laiką ganyti nenuoramas avis.

Fatimoje galima matyti nedidelių akmens trobelių, kurios, išsiriavusios aplink bažnyčią, saugoja bažnytkaimį nuo šiurkščių žiemos vėjų ir audrų. Tie nameliai pastatyti iš akmens, kurių pilni visi laukai; jie nubaltinti ir dažnai vietoje grindų turi kietai sutryptą molį. Trijuose ar keturiuose kambarėliuose gyvena šešių ar aštuonių asmenų šeimos.

Tuose neturtinguose nameliuose niekuomet nerasi kilimų, langų užuolaidų, elektros, vandentiekio ir brangių indų. Niekur neužtiksi nei radijo, nei telefono. Duona kepama vieną kartą savaitėje dideliuose pečiuose ir yra tokia kieta, kad prieš valgant reikia ją išmirkyti piene ar vyne.

2. LIUCIJA

Šitokiame namelyje Aljustrelio kaime — netoli Fatimos — gyveno žmogus, vardu Antonio dos Santos (Antanas iš Šventųjų). Jis buvo pravardžiuojamas Pumpkinu, nes, matyt, žmonės nelaikė jo var-

tu tokio garbingo vardo. Antanas turėjo žmoną Mariją Rožę ir gražų būrelį vaikų. Jauniausia iš jų buvo Liucija, kuri tada turėjo devynius metus.

Liucija nebuvo graži mergaitė. Jos veido bruožai buvo šiurkštūs, apatinė lūpa plati ir atkarusi, oda vasaros saulės ir žiemos vėjų užgrūdinta.

Tačiau Liucija turėjo gerą širdį. Buvo maloni ir paklusni, išmininga ir gera juokdarė. Ji buvo nuoširdžiausia ir jautriausia iš visų šio kalnuoto krašto vaikų.

Kiekvienas ją mylėjo, nes ji buvo apsigimusi pasakų sekėja ir tikra vaikų vadovė. Visuomet buvo daug smagiau žaisti, jei ir Liucija kartu dalyvavo. Ji buvo viena iš tų, kurios moka užimti laiką.

Kai ji sekdamas pasaką, kiekvienam taip patikdavo, kad sėdėdavo net išsižiojęs. Pasakas sekti, turbūt, ji išmoko iš savo motinos, kurią visi žinojo kaip gerą pasakorę. Tai ji kiekvieną vakarą pasakodavo savo vaikams istorijas apie Dievą, apie Švč. Mariją, ir niekas net nesukrutėdavo, kol ji nepabaigdavo. Netgi kaimynų vaikai vakarais atbėgdavo pas "Pumpkinus" ir kur kamputyje susirangę klausydavosi.

Liucijos motina savo vaikams buvo griežta ir aštri. Kai kurie mano, kad vėliau Liucijai ji buvo net peržiauri. Tačiau, nors būdama pikta ir griežta, ji neapkentė melo, labai mylėjo Viešpatį ir Jo Motiną Mariją ir kepė labai skanią duoną.

Tačiau ji negalėjo suprasti savo dukters Liucijos. Gal ir niekas kitas visoje šeimoje jos nesuprato. Atbėgusi vakare iš kalnų į namus, ji pirmiausia pabučiuodavo savo motiną, paskui seseris ir laukė tokios pačios meilės iš jų. Namiškiai tačiau tik juokėsi iš jos:

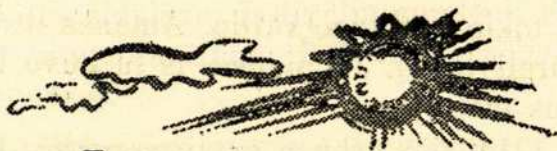
— O varge, — kuris nors pasakydavo, — mažoji kvailutė vėl namuose!

Liucija nudžiugo, kai užgimė jos seserėčia ir jai buvo duotas gražus Marija dos Anjos (Angelu Marijos) vardas. Dabar Liucijai atrodė tokia ilga diena kalnuose. Kartais net atrodė, kad ji niekuomet nepasibaigs ir jai jau neteks nešioti ir myluoti mažosios Marytės.

Geroje Liucijos širdelėje galėjo sutilpti ne tik visa šeima, bet ir didžiulis pasaulis. Tai žinojo visi Aljustrelio vaikai. Vos ją pamatę, jie skubėjo pas ją, kad ji ką nors papasakotų ar kokį žaidimą sugalvotų.

(Bus daugiau)

PO TĖVYNĖS *DANGUMI*

KALĖDOS PAVERGTAME VILNIUJE

A. BENDORIUS

Tęsinys

Praeitą kartą pasakojau, kaip aš nuvykau į lenkų pagrobtą mūsų sostinę Vilnių. Dabar noriu papasakoti, ką ten aš mačiau ir sužinojau.

Kūčių rytą gražiomis rogelėmis vežėjas nuvežė mane pas kun. N. Raštutį. Tai būta labai sumanaus ir veiklaus lietuvių jaunimo vadovo, mokančio slapta ir atsargiai veikti. Jis vadovavo po visą Vilniaus ir Seinų kraštą paplitusiai Švento Kazimiero draugijai, kuriai priklausė tūkstančiai karštai Lietuvą mylinčių jaunuolių. Lenkų valdžios policija ir teismai visaip juos persekiodavo. Žymesni veikėjai būdavo dažnai policijos suimami ir kišami į kalėjimus. Tačiau jų visų vadovas kun. N. Raštutis sugebėdavo išvengti arešto. Jis dėka savo didelio atsargumo ir gudrumo nepakliūdavo policijai į rankas. Savo bute jis nelaikė jokių lietuviškų raštų ir draugijos narių sąrašų. Jis turėjo labai gerą atmintį ir atsimindavo visų draugijos kuopų vadų pavardes ir adresus. Aš buvau nustebintas, kai kun. N. Raštutis pradėjo man pilti iš savo atminties, lyg iš gausybės rago, vardus kaimų, kur veikia jaunimo draugijos, skaityklos, vaikų darželiai, lietuviškos mokyklos, kas jų pirmininkai, vedėjos, mokytojai ir t.t. Baigęs man aiškinti apie lietuvių jaunimo veikimą (aš buvau siųstas iš Kauno ištirti lietuvių būklę Vilniaus krašte), jis pakilo nuo senos girgždančios kėdės ir sako:

— Dabar aš jums parodysiu tai, ko tikrai nesitikėjote. Tą daiktą turėsite parvežti į laisvąją Lietuvą ir padėti Vytauto Didžiojo muziejui, nes tai yra mūsų tautos relikvija.

Tai pasakęs, jis tylėdamas priėjo prie savo medinės lovos ir iš po jos ištraukė didoką ryšulį, suvyniotą į rudą popierį. Jį atrišdamas, ėmė aiškinti:

— Viename Vilniaus krašto kaime gyveno labai veiklus mūsų draugijos narys. Jis įsteigė kaime lietuviškuosius kursus, lietuvišką skaityklą, platino lietuviškas knygas ir laikraščius, sudarė jaunimo chorą, kuris bažnyčioje per pamaldas giedodavo gražias lietuviškas giesmes. Jis visiems skelbė, kad ateis laikas, kada Vilnius vėl bus Lietuvos sostinė, o visas Vilniaus kraštas su Ašmena, Lyda, Gardinu ir Trakais prisijungs prie laisvosios Lietuvos. Toks šio jaunuolio drąsus veikimas labai nepatiko lenkų policijai, kuri visokiais būdais jį persekiojo. Tačiau jokios baudos ir grasinimai nieko nepadėjo. Drąsuolis ir toliau kovojo dėl lietuvių laisvės. Tačiau vieną naktį jis buvo lenkų policijos suimtas ir išvežtas. Jo tėveliai, brolis ir sesutė nekantraudami laukė jo grįžtant. Bet bėgo dienos, savaitės, mėnesiai, o jo kaip nėra, taip nėra. Vieną dieną pagaliau jo tėveliai gauna laišką iš Vilniaus kalėjimo raštinės, kad jų sūnus miręs kalėjime ir kad atvyktų atsiimti jo paliktų daiktų. Atvykusiam broliui ir įteikė štai šitą ryšulį...

Ir kun. N. Raštutis išėmė iš ryšulio kruvinus aulinius batus. Pasirodo, kad lenkai kalėjime tą lietuvį tol kankino, kol nužudė. Kankinio kraujas pasiliko ant jo batų, kad kalbėtų kitiems, kaip jaunuolis dėl lietuviybės žuvo.

Aš parvežiau tuos kruvinus žuvusiojo didvyrio batus į laisvąją Lietuvą, tik, deja, jie nepateko į muziejų, nes tik man grįžus, namuose, kur gyvenau, kilo gaisras ir batai sudegė...

Vilniuje radau daug lietuvių mokinių, gyvenančių bendrabučiuose. Su jais drauge praleidau ir šventąjį Kūčių vakarą. Tada man buvo gaila, kad mūsų broliai vilniečiai yra atskirti nuo laisvosios Lietuvos... O šiandien — visa Lietuva kenčia dar baisesnę vergiją. Šimtai tūkstančių mūsų brolių šaltajam Sibire kenčia nežmoniškas kančias, o kiti laukia ir nesulaukia kančių galo pavergtoje mūsų tėvynėje...

(Bus daugiau)

Tokia buvo LIETUVA

V. ČIZIŪNAS

PIKTA NESANTAİKOS SĖKLA

Jogaila — didysis Lietuvos kunigaikštis

Didysis Lietuvos kunigaikštis Algirdas mirė 1377 metais. Mirdamas paliko savo įpėdiniu *Jogailą*, vieną iš dvylikos savo sūnų. Kunigaikštis Kęstutis, gerbdamas mirusio brolio atminimą, pripažino Jogailai Vilnių ir didžiojo kunigaikščio vardą. Kęstutis tikėjosi, kad Jogaila seks tėvo pavyzdžiu, gerbs dėdę ir išvien su juo valdys Lietuvą. Senam Kęstučiui taip pat rūpėjo, kad tokia broliška santaika paliktų ir jam mirus: kad sūnus Vytautas, paveldėjęs tėvo palikimą, taip draugiškai bendradarbiautų su pusbroliu Jogaila, kaip abu tėvai, Kęstutis ir Algirdas, buvo sugyvenę ir bendradarbiavę. To tikėtis buvo galima, nes abu jaunuoliai, Vytautas ir Jogaila, kartu augo ir draugavo.

Tačiau reikalai kryo ne ta linkme, kaip Kęstutis tikėjosi. Jogailai, sėdusiam į Lietuvos valdovo sostą, atsirado visai netikėtų kliūčių. Mat, jis buvo vienas jaunesniųjų Algirdo vaikų, gimusių iš antros žmonos, Julijonos Tvėriškės. Vyresnieji Algirdo sūnūs, gimę iš pirmosios žmonos Marijos, Vitebsko kunigaikštytės, pavydėjo Jogailai didžiojo kunigaikščio garbės ir atsisakė jo klausyti. Vyriausias brolis Andrius, valdęs Polocką, net nuvyko į Maskvą pagalbos prašyti. O Maskvos kunigaikščiui Dimitrijui labai rūpėjo, kad Lietuvoje būtų netvarka ir kiltų maištas: tuo atveju jis tikėjosi atskelti nuo Lietuvos stambią dalį rusų gyvenamų žemių. Nemažiau rūpinosi Lietuvos susilpnėjimu ir Livonijos kryžiuočiai. Jie taip pat pažadėjo savo paramą Andriui ir kitiems Jogailos neklausantiems broliams.

Jogaila, užuot taręsis su dėde Kęstučiu, ryžosi pats vienas nugalėti priešišką brolių sąjungą: ėmė ir susitarė su totoriais pulti Maskvą vienu metu. Tais laikais totoriai vis dar ėmė duokles iš Maskvos ir kitų rusų valstybių, o jei kas iš rusų kunigaikščių priešindavosi,

tuos bausdavo karo žygiais. Bet šis Jogailos sąmokslas su totoriais nepavyko: Dimitrijus sumušė traukiančius prieš jį totorius, tad ir Jogaila pabūgo žygiuoti prieš Maskvą, grįžo iš žygio atgal ir ėmė jieškoti sau paramos kitur.

Jogailos sutartys su kryžiuočiais

Kryžiuočiai ir po Algirdo mirties nesiliovė šmeižę Lietuvą pasaulio akyse ir puolę ją karo žygiais. Jogaila, susitaręs su Kęstučiu, pasikvietė ordino atstovus į Trakus ir čia pasirašė *dešimties metų paliaubas*. Buvo sutarta 10 metų nekariauti visu pietiniu Lietuvos ir Prūsų pasieniu į pietus nuo Gardino. Taigi ši sutartis gynė pietinę Kęstučio valdomos Lietuvos dalį. Tačiau sutartyje nedalyvavo Livonijos ordino šaka. O Livonijos kryžiuočiai rėmė sukilusius Jogailos brolius. Jogaila sumanė tartis su šiais kryžiuočiais pats vienas, Kęstučiui nedalyvaujant. Tiesa, Jogailai pasisekė su jais susitarti ir pasirašyti sutartį, kurioje buvo apdraustos nuo puolimų Jogailos valdomos sritys, o Žemaičiai ir kitos Kęstučio valdomos žemės sutartyje nebuvo minimos. Kęstutis matė, kad Livonijos kryžiuočiai, šią sutartį su didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu pasirašę, galės ir toliau puldinėti Žemaičius ir kariauti prieš Kęstutį. Šitoks Jogailos elgesys labai nepatiko Kęstučiui, bet jis valdėsi ir nieko Jogailai nesakė. Jaunasis Vytautas kiek kitaip pergyveno pusbrolio Jogailos elgesį ir jį pateisino.

Mat, jauniems Lietuvos valdovų vaikams jau buvo aišku, kad jokių kitų būdų nesibaigs nuolatinės kovos su įsibrovėliais, kad reikia su jais vienokiu ar kitokiu būdu susitarti. Pasiekus geresnio susitarimo, buvo galima tikėtis ne tik taikos ir ramybės, bet ir krašto gerovės pakilimo. Kryžiuočių ordinas buvo tada atkirtęs Lietuvą nuo Baltijos jūros, o jūros keliais ėjo visa anų laikų tarptautinė prekyba. Jos pagyvėjimas buvo galimas tik susitaikius su kryžiuočiais.

Tačiau Jogaila padarė antrą, jau žymiai stambesnę, klaidą. Jis paklausė savo motinos Julijonos, brolių ir giminaičių kurstymų prieš dėdę Kęstutį. Algirdui gyvam esant, Kęstutis kad ir lankydavosi Vilniuje, bet nesijautė tenai, kaip namie. Nepatiko jam Algirdo žmonių atsinešti rusiški papročiai ir surusėjęs dvaras (patarėjai ir tarnai). Po Algirdo mirties Kęstutis pyko ant Jogailos, kam šis išleido savo seserį Mariją už žemos, gal net nebajoriškos, kilmės dvariškio Vaidilos. Vaidila klastingai už tai keršijo Kęstučiui. Jis kartu su motina Julijona ir broliu Skirgaila įtikino Jogailą, kad Kęstutis norįs jį pažeminti ir net atimti Vilnių. Jogaila ryžosi padaryti dar vieną žygį be Kęstučio žinios.

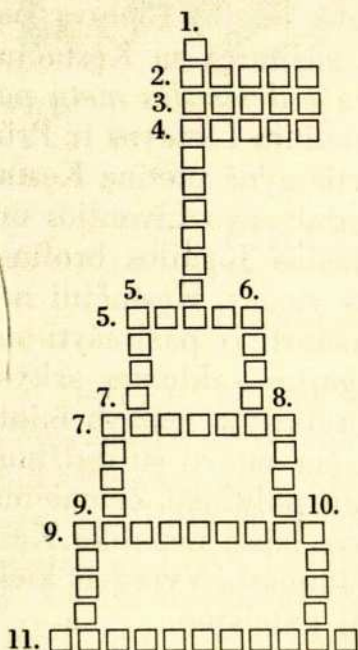
(Bus daugiau)

TRUPUTĮ PAGALVOK

UŽDAVINIAI

I. Turime iš langučių sudarytą pilies bokštą ir vėliavą stiebe. Reikia į langučius įrašyti po raidę. Turime gauti žodžius:

iš viršaus žemyn:

1. Garsios senovės liekana Lietuvoje,
5. Kariuomenės dalinys,
7. Žmonijos nelaimė,
9. Paukščio vardas,
6. Maisto produktas,
8. Moters vardas,
10. Kokie žabai geriausiai dega?

Gulsčiai:

2. Senovės ginklas,
3. Pinigo pavadinimas,
4. Šerno ginklas,
5. Lietuvačių papuošalas,
7. Kur žmonės ilgiausiai ilsisi?
9. Kaip kartais pravardžiuojamas blogas mokiniukas?
11. Kokiais praeities įvykiais žmonės daugiausia domisi?

Uždavinys vertinamas 15 taškų. Jį sudarė *Rimantas Karaliūnas*, Chicago, Ill.

II. Kartą vyno pirklys pasakė, kad jis dviem linksmiems vyrukams dovanai duos dvi bačkutes vyno, jei juodu sugalvos, kaip vyną pasidalinti po lygiai. Jis davė dvi bačkutes, kurių vienoje tilpo 3 litrai, kitoje 5 litrai — abi buvo pilnos vyno. Taip pat jis davė didelį kubilą, į kurį galėjo tilpti abiejų bačkučių vynas. Vyrukai sugalvojo, kaip vyną pasidalinti, ir jį pasidalino. Tokiu būdu laimėjo skanaus gėrimo. Suraskite, kuriu būdu vyrukai vyną pasidalino.

Uždavinys vertinamas 5 taškais. Jį atsiuntė *Zenonas Seliokas*, Waterbury, Conn.

III. Uždavinys matematikams: Paskutiniai vežimo ratai, kol jie nuriedėjo 96 metrus, apsisuko 32 kartus. Kiek kartų apsisuko pirmutiniai vežimo ratai, jei jų lankai vienu metru trumpesni?

Uždavinys vertinamas 4 taškais. Jį sudarė *Zenonas Seliokas*, Waterbury, Conn.

IV. Iš sumaišytų 66 raidžių sudėti dvi eilutes mums visiems gerai žinomos ir brangios giesmės. Štai tos raidės:

t t i i e e e e u u v v l a a y n m s s o
d b r r z p a y r e m s ū š u ū s d p y n
m s u i e i e i ū t i t e i t e i t e t a v ū v.

Vertinamas 5 taškais. Jį atsiuntė *Nijolė Papečkytė*, Rosario, Argentina.

V. Į 9 langelius įrašyti nevienodus skaičius taip, kad sudėjus visaip: gulsčiai, statmenai ir įžambiai, gautume po 399.

Vertinamas 5 taškais. Atsiuntė *Nijolė Papečkytė*, Rosario, Argentina.

ŠARADA

Esu žodis aš skambus. Pirmą raidę man pakeitęs, danguje mane regėsi. Kas aš esu.

Vertinama 2 taškais. Atsiuntė *Kaziukas Jankauskas*, Detroit, Mich.

MISLĖS

1. Važiuoja rožytė su užriesta nosyte. Nei arklių pėdų, nei ratų vėžių.
2. Kambarėje stovi liūdnas ir tylus, išėjęs laukan, dūksta.
3. Prieš ką reikia visada kepurę nusiimti?
4. Du kartu gimsta, vieną kartą miršta.
5. Turi pirštus, o neturi nagų.
6. Eina jautis gerti, o pilvą namie palieka.
7. Neturi galvos, nei ausų, nei akių, o viską žino.
8. Turi akį, bet nieko nemato.
9. Turi galvą, bet nieko nežino.

Mislės vertinamos po 2 tašką. Atsiuntė *Kaziukas Jankauskas*.

TAŠKŲ DĖDĖ SUSKAITĖ TAŠKUS

Taškų Dėdė jau suskaitė per visus 1953 metus uždavinių sprendėjų surinktus taškus. Čia ir skelbia taškų rinkėjų sąrašą ir surinktų taškų skaičių.

Pirmiesiems septyniems taškų rinkėjams "Eglutės" redaktorius skiria dovanų naujomis lietuviškomis knygomis.

Štai tie laimingieji:

1. *Adolfas Bernotas*,
Waterbury, Conn., — 350 taškų,
2. *Giedrė Bajorūnaitė*,
Detroit, Mich., — 343 taškai,
3. *Algimantas Šniokaitis*,
Saginaw, Mich., — 273 taškai,
4. *Vytas Svalbonas*,
Brooklyn, N. Y. — 260 taškų,
5. *Gediminas Naujokaitis*,
Brooklyn N. Y., — 233 taškai,
6. *Palmira Malčiauskaitė*,
Calumet City, Ill., — 230 taškų,
7. *Rūta Daugėlaitė*,
Manchester, N. H., — 223 taškai.

Nedaug nuo šių atsilieka ir gauna Taškų Dėdės pagyrimą:

1. *Kaziukas Jankauskas*,
Detroit, Mich. — 194 taškai,
2. *Rimantas Karaliūnas*,
Chicago, Ill., — 190 taškų,
3. *Zigmas Sadauskas*,
Decatur, Ill., — 187 taškai,
4. *Nijolė Papečkytė*,
Rosario, Argentina, — 186 taškai,
5. *Jurgis Augius*,
Chicago, Ill., — 151 taškas.

O po jų dar seka ilgas sąrašas taškų rinkėjų, kurie taip pat yra rūpestingai sprendę uždavinius ir bendradarbiavę su redaktoriumi:

Kristina Stankaitytė 145 t., Rasa Augiūtė 118 t., Ramunė Juozevičiūtė 95 t., Rimvydas Grigaliūnas 93 t., Romualdas Kerpė 82 t., Donatas Januta 76 t., Jūra Gailiušytė 74 t., Džiugas Augius 60 t., Zenonas Selioškas 57 t., Sigitas Šerkšnas 53 t...

Milda Pakauskaitė 48 t., Algirdas Spakauskas 44 t., Aušrelė Rašimaitė 42 t., Romualdas Žiūraitis 41 t., Saulius Vaičaitis 40 t., Vitolis Duoblys 40 t., Raimundas Žičkus 32 t., Faridas Maslauskas 30 t., Rimantas Repšys 26 t., Romualdas Venckus 26 t., Vaidotas Baipšys 25 t., Nijolė Beleškaitė 24 t., Rimutis Sužiedėlis 23 t., Birutė Klovaitytė 21 t., Danguolė Markutė 20 t., Milda Enskaitytė 20 t., Algis Lapšys 18 t., Feliksas Sereičikas 18 t., Alvydas Bičiūnas 16 t., A. Gaška 16 t., Rimvydas Plenys 15 t., Algirdas Kuraitis 12 t., Vincas Lukaševičius 12 t., Stasys Dėdinas 12 t., Algimantas Enskaitis 9 t., Regina Česaitis 8 t., Giedrė Noakaitė 4 t., Zinaida Tamašauskaitė 4 t.

Redaktorius ir Taškų Dėdė nuoširdžiai dėkoja uždavinių sprendėjams ir jauniems bendradarbiams ir tikisi, kad šiais metais skaitytojų susidomėjimas šiuo skyriumi bus dar didesnis, kad uždavinių sprendėjai po vieno kito numerio nepavargs, bet ištesės per visus metus.

Taškų Dėdė

NAUJOS KNYGOS

"Nemuno" knygynas Čikagoje išleido dvi puikias knygas jaunimui. Tai ANDERSENO PASAKOS — du tomai. Tai jau trečiasis tų pasakų, išverstų į lietuvių kalbą, leidimas. Jas išvertė žymusis mūsų kalbininkas J. Balčikonis. Andersono vardas garsus visame pasaulyje. Šis žymusis danų rašytojas moka prakalbėti į pačią skaitytojo širdį. Tai tikrai puiki dovana jauniems skaitytojams.

Tas pat "Nemunas" leidžia didžiojo rusų rašytojo F. M. Dostojevskio veikalą "Nusikaltimas ir bausmė". Tai didelis 6 tomų romanas, tinkamas skaityti suaugusiems ir suaugusiems. Pirmasis tomas jau gaunamas knygynuose.

Tikrai gražus ir įdomus veikalas yra NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS PINIGAI. Ją parašė ir išleido žurnalistas Jonas K. Karys, Lietuvoje vadovavęs pinigų spausdinimui ir kaldinimui. Knyga yra gražaus formato, turinti 255 puslapius, su 160 paveikslų. Daugumas "Eglutės" skaitytojų jau nėra matę Lietuvos pinigų. Iš šios knygos gražių paveikslų ir aprašymų galima susidaryti pilną tų pinigų vaizdą, pamatyti jų grožį.

Gražaus skaitymo mėgėjai su pasitenkimu skaitys naują leidimą Juozo Paukštelio romano KAIMYNAI. Tai geriausias to autoriaus veikalas, gražiai vaizduojąs Lietuvos kaimą nepriklausomybės metais. Išleido Talka Brooklyne, 240 puslapių.

